

Panevėžio miesto savivaldybė

nuo 1990 m. kovo iki 1991 m.

kovo: rinkimai ir struktūra

Joana Viga Čiplytė

Įvadas

Po 50 sovietinės okupacijos metų lietuvių tauta ryžtingai pasuko demokratijos keliu. Lietuva tapo demokratine valstybe. Humanitarinių mokslų daktarė Jolanta Palidauskaitė rašo, kad „suirus socializmo valstybių stovyklai, Rytų Europos šalyse prasidėjo perėjimas į demokratiją ir rinkos ekonomiką“¹. Mokslininkė pastebi, kad vykę „pokyčiai ir procesai išjudino ir lietuvių tautą, atvėrė naują puslapį lietuvių tautos istorijoje“². Lietuva pirmoji išsivadavo iš totalitarizmo³ gniaužtų ir taikiu keliu išsikovojo laisvę, kuri ženklino permainas politiniame, ekonominiame, socialiniame gyvenime ir kita.

Įprasminti žmonių triūsą ir atsidavimą Panevėžio miesto savival-

¹ J. P a l i d a u s k a i t ė, *Lietuvos politinė literatūra*, Kaunas, Technologija, 1997, p. 3.

² *Ten pat.*

³ Totalitarinis valdymas – tai tokia nedemokratinio valdymo rūšis, kai ne tik pažeidžiami, bet iš viso atmetami ir paneigiami demokratijos principai. Pats žodis totalitarinis byloja apie valstybės kišimąsi į visas visuomenės gyvenimo sritis. Totalitarizmo terminas, atsiradęs 1940 m., vartojamas politikos moksle apibrėžti despotiniam režimui, koncentruojančiam visą valdžią viešpataujančios grupuotės rankose, primetant visuomenei savo valią. J. V. Č i p l y t ė, *Politologija kiekvienam*, Vilnius, Homo liber, 2001, p. 29.

dybės taryboje, valdyboje ir yra šios studijos tikslas, nes per pastaruosius penkiolika metų (1990–2005) nebuvo parašyta nė vieno straipsnio ar studijos apie miesto savivaldybės pirmuosius darbo metus, taryboje dirbusius deputatus.

Ši studija yra pirmas darbas, atspindintis tarybos veiklą, priimtus sprendimus, atsidavusius šiam darbui tarybos deputatus ir kitus miesto savivaldybės darbuotojus. Darbas tęstinis. Planuojama, kad vėliau studija bus tęsiama ir apims Panevėžio savivaldybės veiklos laikotarpį iki 2005 metų.

Rašant šį darbą, pasinaudota keliais pagrindiniais šaltiniais. Pirmiausia tai savivaldybės dokumentų rinkiniu „Panevėžio miesto tarybos sprendimai. 1990 kovas – 1991 kovas“⁴ – vienu iš svarbiausių šaltinių, atskleidžiančiu tarybos veiklą, priimtus sprendimus. Naudodamasi knyga „Panevėžio miesto savivaldybė“⁵, atsekiau, kaip taikiu keliu buvusieji sovietiniai miesto vadovai perdavė valdžią naujai miesto vadovybei – Panevėžio miesto tarybai. Svarbus ir reikšmingas šaltinis – „Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos pagrindų įstatymas“⁶. Remdamasi šiuo šaltiniu, akivaizdžiai iliustruojau tarybos, kuri rėmėsi šio įstatymo straipsniais, priimant vieną ar kitą sprendimą, darbą. Reikalingos informacijos radau ir dienraštyje „Panevėžio tiesa“.

1989–1990 metais Lietuvoje palaipsniui įsigalėjo demokratijos principai. Susikūrusi Lietuvos Sąjūdžio iniciatyvinė grupė, kaip platus neformalus pilietinis judėjimas, išjudino šalies pertvarką, pažadino liaudį laisvės siekiui. Sąjūdžio nariai rengė mitingus, spausdino ir platino agitacinę literatūrą, kėlė savo kandidatus į šalies Aukščiausiąją Tarybą (AT), vietos savivaldos organus.

Buvo sudarytos sąlygos atkurti ir įkurti politines partijas. Partijų kūrimąsi įteisino 1990 m. rugsėjo 25 d. priimtas Lietuvos Respublikos (LR) Politinių partijų įstatymas. Pavyzdžiui, vienas iš straipsnių skelbė,

⁴ *Panevėžio miesto tarybos sprendimai: 1990 kovas – 1991 kovas (toliau – PMTS)*, Panevėžys, Varsa, 1991.

⁵ *Panevėžio miesto savivaldybė*, AB Panevėžio spaustuvės ir Panevėžio miesto tarybos leidinys, Panevėžys, 1995.

⁶ *Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos pagrindų įstatymas (toliau – Savivaldos pagrindų įstatymas)*, Vilnius, 1990 02 12.

kad Lietuvos pilietis, turintis aktyviają rinkiminę teisę, gali būti tik vienos politinės partijos nariu. Tai įpareigojo piliečius atsakingai įsijungti į vienos politinės partijos veiklą, nes partijų iškelti kandidatai šalies valdymo organuose tapo tautos atstovavimu rinkimuose į parlamentą, vietos savivaldos organus, prezidentus. Politiniai rinkimai tapo demokratijos įtvirtinimo veiksniais.

1989 m. rugpjūčio 12 d. atsikūrė Lietuvos socialdemokratų partija (įregistruota 1990 m. sausio 17 d.), 1989 m. vasario 5 d. – Lietuvos demokratų partija (įregistruota 1990 m. kovo 22 d.)⁷. Kūrėsi visuomeninės organizacijos. Lietuvoje dominavo šios politinės partijos ir judėjimai:

1. Lietuvos Sąjūdis, kaip masinis politinis judėjimas;
2. Buvę politiniai disidentai susivieniję į Lietuvos laisvės lygą (LLL);
3. Žaliųjų judėjimas;
4. Jėdinstvos judėjimas;
5. Lietuvos socialdemokratų partija;
6. Lietuvos demokratų partija.

1989 m. rugsėjo 29 d. buvo priimtas pirmas savarankiškas LTSR AT Deputatų rinkimų įstatymas, kurį 1992 m. liepos 9 d. pakeitė Seimo rinkimų įstatymas (papildytas 1993 m. kovo 16 d. ir 1996 m. birželio 27 d.). 1990 m. vasario 12 d. buvo priimtas LR Vietos savivaldos pagrindų įstatymas (toliau – Savivaldos pagrindų įstatymas; papildytas 1994 m. liepos 7 d. ir 1996 m. gruodžio 23 d.), kurį pasirašė LTSR AT Prezidiumo pirmininkas A. Brazauskas ir LTSR AT Prezidiumo sekretorius L. Sabutis, reglamentuojantis savivaldos teisinį reguliavimą, principų įgyvendinimo mechanizmą. Dr. J. Palidauskaitė rašo, kad 1990 m. vasario 12 d. LR Vietos savivaldos pagrindų įstatyme vietos savivalda apibrėžiama kaip administracinių-teritorinių vienetų gyventojų ir jiems atskaitingų vietos savivaldybės organų savarankiška veikla Lietuvos įstatymų nustatytose ribose spręsti savo reikalus ir įgyvendinti priimtus sprendimus⁸. Vietos

⁷ *Ten pat*, p. 40.

⁸ J. Palidauskaitė, *min. veik*, p. 90.

savivaldą respublikoje reguliuoja LTSR Konstitucija, miesto savivaldos įstatymai ir kiti LTSR įstatymai (Savivaldos pagrindų įstatymo I skyr. 3 punktas).

Remiantis 1990 m. vasario 12 d. LR Vietos savivaldos pagrindų įstatymo nuostatos Nr. XI-3676 3 str. 2 punktu, savivaldybės buvo suskirstytos į dvi pakopas – žemesniąją (gyvenvietes, rajono miestus) bei aukštesniąją (respublikos miestus, rajonus). Įstatymo 3 str. 3 punktas pažymi, kad „atsižvelgdamos į gyventojų interesus bei pageidavimus, atitinkamų savivaldybių Liaudies deputatų tarybos (toliau – LDT, savivaldybių tarybos arba tarybos) LTSR AT Prezidiumo leidimu gali savo teritoriją padalyti į smulkesnius vienetus ir organizuoti jų valdymą“⁹. Tačiau doc. dr. Juozas Matakas rašo, kad įstatymai aiškiai neapibrėžė vyriausybės vaidmens deleguojant funkcijas savivaldybėms, kildavo nesutarimai tarp vyriausybės ir tarybų. Pavyzdžiui, Gedimino Vagnoriaus vyriausybė konfliktavo su tarybomis, siūlė atleisti ir perrinkti merus ir valdytojus. Taigi vietos pareigūnai rinko tarybas, o atleidimo teisę savinosi vyriausybė¹⁰.

Persitvarkymo sąjūdžio banga pasiekė ir Panevėžio miestą. Į Sąjūdį įsijungė miesto inteligentija, darbininkai. Visus juos vienijo Atgimimas, demokratijos pasiekimas taikiu keliu, tikėjimas, kad sovietinė nomenklatūrinė miesto valdžia taikiu keliu perduos valdžią liaudies išrinktiems tarybos deputatams. Po 1987 metų vasarą vykusių rinkimų Panevėžio miesto liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto pirmininku buvo išrinktas Juozas Bečelis. VK pirmininkui padėjo dirbti 250 deputatų (iš jų 122 moterys). 163 deputatai dirbo gamyklose (iš jų 128 darbininkai), kiti deputatai atstovavo įvairius visuomenės sluoksnius. Buvo sudaryta 12 darbo komisijų. Tačiau tolesnę miesto LDT VK veiklą pakoregavo prasidėjęs Atgimimas, Sąjūdžio judėjimas, miesto tarybos veikla¹¹.

Sąjūdžio dėka taikiu keliu buvo iškovota laisvė. Panevėžio miesto

⁹ *Savivaldos pagrindų įstatymas*, 3 str., p. 2.

¹⁰ *Šiuolaikinė valstybė*. Sudarytojas doc. dr. J. Matakas, Kaunas, Technologija, 1999, p. 125–136.

¹¹ *Panevėžio miesto savivaldybė*, p. 26.

nomenklatūrinę valdžią pakeitė demokratinių rinkimų metu į tarybą išrinkti deputatai. Kas dirbo Panevėžio miesto pirmojoje taryboje? Kokie buvo priimti sprendimai? Kaip buvo formuojami Panevėžio miesto valdžios organai? Į šiuos ir kitus klausimus ir bus bandoma atsakyti šiame darbe.

Rinkimai į Panevėžio miesto tarybą

1990 metų kovo mėnesį rinkimus į Panevėžio miesto LDT organizavo LDT VK pirmininkas Juozas Bečelis, VK sekretorius Antanas Marcinkevičius ir kiti atsakingi darbuotojai. 1990 m. sausio 3 d. buvo priimtas Panevėžio miesto LDT VK sprendimas dėl rinkiminės komisijos sudarymo¹². Rinkiminę komisiją sudarė šie asmenys:

1. Ališauskaitė Irena – deleguota Baldų fabriko kolektyvo;
 2. Dzvonkaitė Regina – „Nevėžio“ siuvimo fabriko delegatė;
 3. Demienė Joana – Mėsos kombinato ir Sąjūdžio tarybos delegatė;
 4. Gervė Valdas – Politechnikumo ir LKJS miesto komiteto delegatas;
 5. Overienė Regina – Panevėžio miesto ir rajono Statistikos skyriaus delegatė;
 6. Paškauskienė Danutė – LKP miesto komiteto delegatė;
 7. Paulavičienė Natalija – Sąjūdžio tarybos delegatė, pensininkė;
 8. Riabovas Aleksandras – LKP delegatas, LKP miesto antrasis sekretorius;
 9. Radžiūnienė Aldona – Teritorinės vandentiekio ir kanalizacijos įmonės delegatė;
 10. Šarkūnienė Asta Dijana – Linų fabriko delegatė;
 11. Špokevičienė Rima – Elektrotechnikos gamyklos delegatė.
- (1990 m. spalio 25 d. tarybos sprendimu R. Špokevičienė buvo atleista. Paskirta Salomėja Naudžiūnaitė)¹³.

Šie išvardinti asmenys organizavo laisvus, demokratiškus rinki-

¹² Dėl Panevėžio miesto rinkiminės komisijos miesto Liaudies deputatų tarybos deputatų rinkimams, *Panevėžio tiesa*, 1990 01 09, Nr. 6, p. 1.

¹³ *PMTS*, 1991: 1990 10 25, Nr. 3–28, p. 39.

mus į vietos savivaldos organus.

Kandidatus į tarybą kėlė:

1. KP Panevėžio miesto organizacija;
2. Lietuvos Sąjūdžio taryba;
3. Visuomeninės organizacijos ir darbo kolektyvai.

Sąjūdžio taryba iškėlė 69 kandidatus: Antaną Šimėną, Gintarą Šileikį, Algimantą Bandžą, Šarūną Kakarieką, Rimantą Liepą ir kitus. Tarp jų buvo šios moterys kandidatės: Gema Lukoševičiūtė, Regina Kietytė, Vitalija Kopūstienė, Jerutė Vaičekauskienė, Ona Urbonavičienė, Aldona Šimkienė, Olga Mikulskienė, Rima Rimšienė, Birutė Čeponytė, Danguolė Čingienė, Daina Vaidachavičienė¹⁴.

Sudarytose 38-iose rinkimų apylinkėse 1990 m. kovo 24 d. rinkimų pirmajame etape Sąjūdžio kelti kandidatai į Panevėžio miesto LDT tapo rinkimų lyderiai. Pirmojo rinkimų etapo rezultatai tokie:

LKP miesto komiteto kelti kandidatai laimėjo 7 mandatus;

Demokratų partijos – 2 mandatus;

Sąjūdžio tarybos – 45 mandatus;

TSKP platformos – 1 mandatą.

1990 m. kovo 29 d. Mandatų ir etikos komisija, remdamasi Savivaldos pagrindų įstatymo nuostatos 7 str. 1 punktu, pateikė tarybai tvirtinti 1990 m. kovo 24 d. išrinktų 55 Panevėžio miesto tarybos deputatų įgaliojimus¹⁵. Įvykus pakartotiniams rinkimams, Panevėžio miesto tarybos deputatais tapo įvairių profesijų (ekonomistai, gydytojai, aktoriai, dailininkai, architektai, darbininkai ir kt.) ir išsilavinimo asmenys: Algimantas Šironas, Dalius Gesevičius, Algimantas Sruogis, Gražina Šumskienė, Saulius Snieška, Algirdas Gečas, Vytautas Vincentas Normantas, Petras Bartkevičius, Rimantas Liepa, Bonifacas Sutulas, Adolfas Petkevičius, Jonas Gvazdauskas, Valdas Adomaitis, Algirdas Antanas Krioga, Sigitas Juozas Gabrilavičius, Šarūnas Aloyzas Kakarieka, Osvaldas Stankus, Vytautas Kriščiūnas, Daina Vaidachavičienė, Eigirdas Činka, Vladas Matelis, Rimgaudas Antanas Račkauskas, Kęstutis Kos-

¹⁴ Sąjūdžio remiami kandidatai į Panevėžio miesto Liaudies deputatų Tarybą, *Panevėžio tiesa*, 1990.03.22, Nr. 57, p. 1.

¹⁵ *Panevėžio miesto savivaldybė*, p. 30.

Panevėžio miesto tarybos deputatai.

Iš kairės pirmoje eilėje: A. Petkevičius, V. V. Adomaitis, J. Gvazdauskas, J. R. Slyvauskas, A. V. Grėbliūnas, B. Sutulas, R. Paplauskas, V. Vizbaras (miesto meras), T. Josas, L. J. Karolevičienė, L. Bružas.

Antroje eilėje: R. Kučinskas, V. Bosas, V. Meldaikis, A. Gečas, V. K. Adomaitis, P. Bartkevičius, R. Liepa, R. Kietytė, D. Čingienė, R. Rimšienė, G. Šumskienė, A. Kutrevičius.

Trečioje eilėje: V. Lukoševičius, V. A. Simonavičius, S. J. Gabrilavičius, P. Žeromskas, A. Sruogis, (...), V. A. Žvirblis, H. E. Veinšreideris, A. Škutas, G. Šileikis, O. Šumskienė, V. V. Normantas.

Ketvirtoje eilėje: K. Vaičiulis, V. M. Jatautis, Z. Plėštys, R. Bėliakas, P. Rapševičius, V. Venckevičius, Š. Kakarieka, J. Vaicekauskienė, D. Vaidachavičienė, V. Kupūstienė, V. Krikščiūnas.

Penktoje eilėje: V. Vyšniauskas, A. A. Krioga, O. Stankus.

Apie 1994 m. Nuotrauka iš Janinos Švedavičienės asmeninio albumo.

tas Vaitonis, Vytautas Antanas Žvirblis, Gediminas Karka, Vytautas Kazimieras Adomaitis, Vincentas Navickas, Vladimiras Stoškus, Anicetas Kutrevičius, Vitalija Kopūstienė, Vytautas Antanas Simonavičius, Danguolė Čingienė, Valdas Mykolas Jatautis, Birutė Čeponytė, Vytautas Venckevičius, Kęstutis Vaičiulis, Liudas Bružas, Vygantas Vyšniauskas, Rima Rimšienė, Vilius Meldaikis, Regina Kietytė, Tomas Josas, Viktoras Lukoševičius, Alvydas Vladislovas Grėbliūnas, Olga Mikulskienė, Vytautas Bosas, Alvydas Gricis, Romualdas Paplauskas, Algirdas Žemaitis, Gintaras Šileikis, Antanas Šimėnas, Jerutė Vaičekauskienė, Rytis Mykolas Račkauskas, Bronislovas Matelis, Albertas Škutas, Viktor Denisov, Petras Žeromskas, Romualdas Bėliakas, Algimantas Bandza, Henrikas Edmundas Veinšreideris, Zigmantas Plėštys, Pranas Rapševičius, Rimantas Kučinskas, Liucija Karolevičienė, Stanislovas Mačiulis, Jonas Juozas Tarulis (pripažintas 1990 12 06). 1990 metų pabaigoje miesto taryboje dirbo 67 deputatai¹⁶.

Tačiau dėl objektyvių priežasčių tarybos deputatų įgaliojimai prieš terminą buvo nutraukti šių narių: V. Denisovo (1991 09 12), V. Stoškaus (1991 10 25), A. Griciaus (1992 05 15), S. Snieškaus (19 92 10 09), S. Mačiulio (1992 09 11).

1991 m. gegužės 10 d. mirė deputatas G. Karka, 1992 m. rugpjūčio 10 d. mirė deputatas A. J. Bandza, 1994 m. lapkričio 27 d. mirė deputatas V. Navickas¹⁷.

Remiantis Savivaldos pagrindų įstatymo nuostatos 4 str. 3 punktu, tarybai buvo suteikta teisė formuoti pavaldžius ir atskaitingus valdymo organus, jiems vadovauti ir kontroliuoti jų veiklą. Pagrindinė tarybos darbo forma buvo sesija (6 str. 1 punktas). Tarybos sesija yra teisėta, jeigu joje dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai tarybos deputatų (6 str. 2 punktas). Pagal Savivaldos pagrindų įstatymo 7 str. nuostatą taryba svarsto ir sprendžia šiuos klausimus: deputatų įgaliojimų pripažinimą ir jų nutraukimą prieš terminą įstatymų nustatytais atvejais; tarybos

¹⁶ *Ten pat*, p. 28.

¹⁷ *Ten pat*, p. 30.

pirmininko ir jo pavaduotojo išrinkimą ir atleidimą iš pareigų; tarybos nuolatinių ir kitų komisijų, deputatų grupių bei kitų tarybos organų sudarymą ir jų sudėties keitimą; Revizinės komisijos sudarymą ir jos sudėties keitimą; tarybai pavaldžių valdymo organų sudarymą ir jų nuostatų tvirtinimą; tarybos sudaromų organų darbo ataskaitų svarstymą; deputatų paklausimų svarstymą ir sprendimų dėl jų priėmimą; tarybos reglamento tvirtinimą; savivaldybės ekonominės ir socialinės raidos pagrindinių krypčių nustatymą ir veiklos rezultatų įvertinimą; biudžeto ir jo įvykdymo apyskaitos tvirtinimą; nebiudžetinių lėšų naudojimo sąmatų ir ataskaitų tvirtinimą; savivaldybės nuosavybės klausimus; mokesčių, rinkliavų ir atskaitymų į savąjį biudžetą lengvatų nustatymą fiziniams bei juridiniams asmenims; vyriausybės nustatyta tvarka vietinių rinkliavų ėmimą, vietinių savanoriškų paskolų skelbimą; savivaldybės simbolių tvirtinimą; įstatymų nustatyta tvarka savivaldybės valdymo organų sudaromų sutarčių (susitarimų) su kitomis savivaldybėmis, juridiniais ir fiziniiais asmenimis, užsienio firmomis bei vietinės valdžios ir valdymo organais tvirtinimą; pasiūlymų dėl administracinio-teritorinio suskirstymo teikimą ir sprendimą įstatymų nustatyta tvarka; kitus Lietuvos Respublikos įstatymų numatytus klausimus¹⁸.

Panevėžio miesto tarybos pirmininko ir kitų valdžios organų tvirtinimai

Panevėžio miesto tarybos deputatai 1990 m. kovo 29 d. rinkosi į pirmąją sesiją, kurioje slaptu balsavimu buvo renkamas tarybos pirmininkas, jo pavaduotojas, tarybos sekretoriato vedėjas. Panevėžio miesto tarybą sudarė:

1. Pirmininkas;
2. Pirmininko pavaduotojai;
3. Nuolatinių komisijų pirmininkai;
4. Tarybos prezidiumas;
5. Frakcijų pirmininkai.

Daugumos deputatų sprendimu, t. y. jų valia, tarybos pirmininku

¹⁸ *Savivaldos pagrindų įstatymas, str. 7.*

*Panevėžio miesto tarybos pirmininkas Gintaras Šileikis. 1992 m.
J. Zalumskio nuotrauka. PKM GEK 21976 F 4761.*

*Miesto tarybos sekretoriato sekretorė Janina Švedavičienė (kairėje) ir
tarybos priimamojo vedėja Irena Kiznienė. 1998 m.
Nuotrauka iš Janinos Švedavičienės asmeninio albumo.*

buvo išrinktas Gintaras Šileikis – nepartinis, Sąjūdžio kandidatas. (Gintaras Šileikis g. 1960, istorikas, kooperatyvo „Lyvis“ darbininkas, nuo 1990 m. kovo 18 d. – Panevėžio kraštotyros muziejaus direktorius. Tarybos pirmininko įgaliojimai tęsėsi iki 1991 m. spalio 18 d. Vėliau tarybos pirmininku buvo išrinktas Tomas Josas).

Pagal Savivaldos pagrindų įstatymo nuostatos 8 str. tarybos pirmininkas atstovauja tarybai santykiuose su valstybės organais, visuomeninėmis organizacijomis, kitais kolektyvais ir piliečiais, koordinuoja nuolatinių ir kitų tarybos sudaromų komisijų bei deputatų grupių darbą (8 str. 4 punktas), skiria ir atleidžia sekretoriato darbuotojus, suderinęs su taryba, nustato tarybos sekretoriato struktūrą ir etatus (8 str. 7 punktas) bei kita¹⁹.

Panevėžio miesto liaudies deputatų tarybos pirmininko pavaduotoju buvo patvirtintas Vytautas Kriščiūnas, tarybos sekretoriato vedėju – Gintaras Balčiūnas (jam skirtas 300 rublių mėnesio atlyginimas). Nutarta, kad Panevėžio miesto tarybos priimamojo vedėja dirbs I. Kiznienė (pusę etato, skirtas 100 rublių mėnesio atlyginimas)²⁰, tarybos sekretoriato sekretore – Janina Švedavičienė (skirtas 250 rublių mėnesio atlyginimas)²¹.

1990 m. gegužės 17 d. – 1990 m. spalio 4 d. buvo suformuotas tarybos prezidiumas, kurį sudarė šie asmenys: G. Šileikis, O. Mikulskienė, G. Karka, V. Adomaitis, V. Kriščiūnas, V. Navickas, V. Vyšniauskas, R. Račkauskas, V. Kopūstienė. 1990 m. spalio 4 d. į tarybos prezidiumą buvo priimtas Revizinės komisijos pirmininkas H. Veinšreideris. Prezidiumo darbo reikmėms skirta 1 000 rublių.

1990 m. gegužės 31 d. taryba, vadovaudamasi Savivaldos pagrindų įstatymo 18 str. 1 punktu, nusprendė, kad Panevėžio miesto valdybą sudarys 11 narių. Prie buvusių valdybos narių Algio Graužinio ir Antano Krapo 1990 m. birželio 13 d. prisijungė Panevėžio miesto tarybos patvirtinti asmenys: Aloyzas Bertašius, Vytautas Šidlauskas, Gintautas Papinigis. Panevėžio miesto valdybos nariu 1990 m. gruodžio 20 d. tapo

¹⁹ *Ten pat*, 8. str.

²⁰ *PMTS*, 1990 05 17, Nr. 2–31, p. 21.

²¹ *PMTS*, 1990 04 26, Nr. 2–10, p. 15.

²² *Ten pat*, p. 107.

Juozas Jėčius. O nuo 1991 m. rugsėjo 12 d. – A. Venskevičius²².

1990 m. kovo 19 d. – 1992 m. rugsėjo 11 d. buvo įregistruotos šios frakcijos:

1. Sąjūdžio frakcija, pirmininkas R. M. Račkauskas (1991 m. kovo 19 d.);

2. Liberalų frakcija, pirmininkas V. Lukoševičius (1991 m. spalio 18 d.);

3. Centro sąjungos frakcija, pirmininkas G. Šileikis (1992 m. rugsėjo 11 d.)²³.

1990 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 1-20 Panevėžio miesto taryba nusprendė, kad tarybos deputatai iš eilės pagal rinkimines apygardas priims rinkėjus kasdien nuo 14 iki 19 valandos, išskyrus sekmadienį, o šeštadienį nuo 10 iki 13 valandos. Nutarimas skelbiamas miesto dienraštyje „Panevėžio tiesa“²⁴.

1990 m. balandžio 12 d. Panevėžio miesto tarybos sprendimu Nr. 1-22 nutarta: pasibaigus Panevėžio miesto LDT VK pirmininko įgaliojimams, atleisti VK pirmininką Juozą Bečelį iš einamųjų pareigų, vadovaujantis LR DĮK 39 str. 2 punktu. Įpareigojo perduoti vykdomojo komiteto reikalus Panevėžio miesto meriui Gemai Lukoševičiūtei iki 1990 m. balandžio 27 d., dalyvaujant deputatui E. Činkai (1990 m. balandžio 27 d. J. Bečelio įgaliojimai buvo nutraukti). Vadovaujantis LR Laikinojo pagrindinio įstatymo III str. Panevėžio miesto taryba nusprendė atleisti VK pirmininko pirmąjį pavaduotoją Joną Vitoldą Avižą, pavaduotojus Liudmilą Greičienę, Edvardą Sruogį, Joną Algirdą Greviškį, Vladislavą Čiurlį ir sekretorių Antaną Joną Marcinkevičių iš užimamų pareigų, vadovaujantis DĮK 39 str. 2 punktu. Taryba įsipareigojo atleistiems asmenims užtikrinti socialines garantijas, numatytas LR Ministrų Tarybos 1990 m. kovo 5 d. nutarime Nr. 63²⁵. Merės G. Lukoševičiūtės prašymu iš valdybos biudžeto buvo skirta 18 700 rublių atleistų darbuotojų kompensacijoms išmokėti.

²³ Panevėžio miesto savivaldybė, 1995, p. 29.

²⁴ PMTS, p. 12.

²⁵ PMTS, 1990-04-26, Nr. 2–11, p. 15.

Nuolatinės komisijos

1990 m. kovo 24 d. patvirtinta Panevėžio miesto liaudies deputatų taryba formavo komisijas, vadovaudamasi Savivaldos pagrindų įstatymo nuostatos 9 str. 1-2 punktu: „Tarybos komisijos ir deputatų grupės sudaromos preliminariai nagrinėti bei rengti klausimus, taip pat padėti įgyvendinti Tarybos sprendimus, kontroliuoti, kaip savivaldybės teritorijoje esančios įmonės, įstaigos ir organizacijos vykdo įstatymus ir Tarybos sprendimus. Taryba gali sudaryti nuolatinės ir kitas komisijas, deputatų grupes ar kitokius organus. Šių organų kompetenciją, neviršijančią pačios Tarybos kompetencijos, nustato Taryba. Jie yra atsakingi ir atskaitingi juos išrinkusiai Tarybai“²⁶.

1990 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. 1-11 buvo patvirtintos šios tarybos nuolatinės komisijos:

1. Mandatų ir etikos komisija;
2. Ekonomikos, pramonės, energetikos ir biudžeto komisija;
3. Miesto ūkio komisija;
4. Statybos ir architektūros komisija;
5. Švietimo komisija;
6. Kultūros komisija;
7. Socialinių klausimų, sveikatos apsaugos ir teisėtvarkos komisija;
8. Ekologijos komisija²⁷.

Tarybos sprendimu nuo 1990 m. spalio 4 d. iki 1992 m. rugsėjo 11 d. sudarytos šios komisijos:

1. Stebėjimo komisija;
2. Administracinė komisija;
3. Pilietybės komisija;
4. Revizinė komisija;
5. Ekologinė komisija;
6. Blokados komisija;

²⁶ *Savivaldos pagrindų įstatymas*, 9 str.

²⁷ *PMTS*, p. 9.

7. Nepilnamečių reikalų komisija;
8. Deputatinė komisija;
9. Balsų skaičiavimo komisija;
10. Visuomeninė kalbos komisija;
11. Deputatinė grupė;
12. Komisija videoveiklai mieste kontroliuoti.

Nuolatinių komisijų vadovais ir nariais dirbo šie tarybos deputatai:

1. **Gediminas Karka** – Mandatų ir etikos komisija; (1990 m. rugpjūčio 28 d. paskirtas pavaduotojas B. Matelis). Komisiją sudarė: Bronislovas Matelis, Šarūnas Kakarieka, Rimgaudas Račkauskas, Olga Mikulskienė.

2. **Vincentas Navickas** – Ekonomikos, pramonės, energetikos ir biudžeto komisija (nuo 1990 m. spalio 25 d. pirmininkas – L. Bružas, nuo 1990 m. rugpjūčio 28 d. paskirta pavaduotoja R. Kietytė). Komisiją sudarė: Regina Kietytė, Liudas Bružas, Kęstutis Vaitonis, Anicetas Kutrevičius, Vilius Meldaikis, Bonifacas Sutulas, Jonas Gvaizdauskas, Petras Bartkevičius, Henrikas Veinšreideris, Birutė Čeponytė. Nuo 1990 m. gegužės 10 d. patvirtinti: Saulius Snieška, Algirdas Gečas, Vytautas Normantas.

3. **Alvydas Grėbliūnas** – Miesto ūkio komisija (1990 m. rugpjūčio 28 d. paskirtas pavaduotojas R. Liepa). Komisiją sudarė: Albertas Škutas, Romualdas Bėliakas, Sigitas Gabrilavičius, Rimantas Liepa, Adolfas Petkevičius. Nuo 1990 m. gegužės 10 d. patvirtinti: Osvaldas Stankus, Vladimiras Stoškus, Pranas Rapševičius. 1990 m. gegužės 31 d. patvirtinti nauji nariai – Liucija Karolevičienė ir Stanislovas Mačiulis.

4. **Vygantas Vyšniauskas** – Statybos ir architektūros komisija (1990 m. rugpjūčio 28 d. paskirtas pavaduotojas T. Josas). Komisiją sudarė: Tomas Josas, Vytautas Venckevičius, Algirdas Krioga, Rytis Račkauskas, nuo 1990 m. gegužės 10 d. patvirtinti: Algimantas Šironas, Dalius Gesevičius.

5. **Olga Mikulskienė** – Švietimo komisija (1990 m. rugpjūčio 28 d. paskirtas pavaduotojas A. Simonavičius). Komisiją sudarė: Alvydas Gricis, Vytautas Simonavičius, Vytautas Adomaitis, Viktoras Lukoševičius.

Nuo 1990 m. gegužės 10 d. patvirtintas Vytautas Vincentas Normantas.

6. **Rytis Račkauskas** – Kultūros komisija. Ją sudarė: Mykolas Valdas Jatautis, Kęstutis Vaičiulis, Gediminas Karka, Jerutė Vaičekauskienė, Zigmantas Plėštys, Sigitas Gabrilavičius. Nuo 1990 m. gegužės 10 d. patvirtintas Pranas Rapševičius.

7. **Vitalija Kopūstienė** – Socialinių klausimų, sveikatos apsaugos ir teisėtvarkos komisija (1990 m. rugpjūčio 28 d. paskirtas pavaduotojas R. Kučinskas). Komisiją sudarė: Antanas Šimėnas, Rima Rimšienė, Dangolė Čingienė, Šarūnas Kakarieka, Vytautas Žvirblis, Viktor Denisov, Petras Žeromskas, Daina Vaidachavičienė. Nuo 1990 m. gegužės 10 d. patvirtinti: Rimantas Kučinskas, Gražina Šumskienė, Vladas Matelis. 1990 m. birželio 13 d. sustabdyti deputatės V. Kopūstienės įgaliojimai. Ji paskirta Panevėžio miesto valdybos Pensijų ir pašalpų skyriaus vedėja. 1990 m. birželio 28 d. šios komisijos pirmininku paskirtas Vytautas Bosas.

8. **Valdas Adomaitis** – Ekologijos komisija. Komisiją sudarė: Romualdas Paplauskas, Rimgaudas Račkauskas, Algimantas Bandza. Nuo 1990 m. gegužės 10 d. patvirtinti: Algimantas Sruogis, Eigirdas Činka²⁸.

Panevėžio miesto tarybos sprendimu atstovas informacijai paskirtas B. Matelis (jam paskirtas 200 rublių mėnesio atlyginimas), o kitose komisijose dirbo šie asmenys:

1. **Pilietybės komisija.** Nariai: B. Matelis, S. Mačiulis, L. Karolevičienė, A. Jankauskas – Panevėžio miesto valdybos VRS Viešosios tvarkos apsaugos poskyrio viršininkas, D. Baltrūnaitė – Panevėžio miesto valdybos Civilinės metrikacijos skyriaus inspektorė, V. Kupeikevičius – Panevėžio juridinės konsultacijos advokatas.

2. **Blokados komisija.** Nariai: Liudas Bružas, Rimantas Liepa, Julija Urbonienė, Leontina Bagdonavičienė, Aldona Pranauskienė, Birutė Kazlauskienė.

3. **Revizinė komisija.** Nariai: Henrikas Veinsneideris, Stasys Mačiulis, Liucija Karolevičienė.

²⁸ PMTS, p. 11, 17.

4. Nepilnamečių reikalų komisija. Nariai: Kęstutis Gudas, Alfredas Kačenauskas – VRS viršininko pavaduotojas, Rita Karašaitė – Nepilnamečių reikalų komisijos atsakingoji sekretorė, K. Armonavičius – 13-osios vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotojas, V. Diktanas – Respublikinės Panevėžio ligoninės psichiatras, A. Klevečka – VRS Nepilnamečių reikalų inspekcijos viršininkas, M. Masiliūnienė – globos ir rūpybos inspektorė.

5. Stebėjimo komisija prie Panevėžio miesto valdybos. Nariai: Albertas Škutas – Panevėžio miesto tarybos deputatas, Autobusų parko vairuotojas, V. Vilkas – Valstybinės kooperatinės statybinių konstrukcijų gamyklos direktorius, Pramonininkų asociacijos prezidentas, I. Burbienė – Civilinės metrikacijos skyriaus vyresnioji inspektorė, G. Atraškevičiūtė – Švietimo skyriaus inspektorė, V. Diktanas – Respublikinės Panevėžio ligoninės psichiatras, V. Josienė – notarų kontoros vyr. notarė, J. Janušonienė – Profesinio konsultavimo punkto vedėja, J. Mikeliūnienė – Sanitarijos ir epidemiologijos stoties epidemiologo padėjėja, N. Mečionienė – Narkologijos dispenserio vedėja, D. Juozaitytė – Darbo centro direktorė, L. Bagdonavičienė – Panevėžio miesto valdybos Socialinės rūpybos skyriaus vedėja, A. Jodėnas – Juridinės konsultacijos advokatas.

6. Balsų skaičiavimo komisija. Nariai: Osvaldas Stankus, A. Krioga, L. Karolevičienė (komisija išrinkta iki 1990 metų Kalėdų).

7. Deputatinė komisija dėl tolesnio Beržų gatvės ir inžinierinių tinklų tiesimo. Nariai: A. Grėbliūnas, A. Škutas, R. Bėliakas, S. Gabrielavičius, R. Liepa, A. Petkevičius, V. Stoškus, R. A. Račkauskas, V. Vyšniauskas, V. Adomaitis, A. Krioga.

8. Visuomeninė kalbos komisija (patvirtinta 1990 m. lapkričio 22 d., Nr. 3-36) sudaryta iš 6 narių: Birutė Goberienė, Stasys Guobis, Vytautas Knizikevičius, Narsalija Lakiūnaitė, Valerija Miniotienė, Daiva Petruitytė.

9. Administracinė komisija prie Panevėžio miesto valdybos. Jai vadovavo Danutė Kažukauskienė. Nariai: Alfonsas Žobakas, Eglė Krikščiūnienė, Robertas Busilas, Jonas Lauraitis (patvirtinta 1990 m. balandžio 26 d.).

10. Komisija videoveiklai mieste kontroliuoti. Nariai: S. Matuzas – Kino direkcijos direktorius, J. Vaičekauskienė – Knygų bičiulių draugijos Panevėžio miesto organizacijos atsakinga sekretorė, R. Kara-

šaitė – Nepilnamečių reikalų komisijos atsakinga sekretorė, A. Aleliūnaitė – Finansų skyriaus inspektorė, A. Grigaliūnas – VRS vyr. apylinkės inspektorius, M. Jačiauskienė – Švietimo skyriaus etnokultūros kuratorė.

11. **Deputatų grupė dėl žemės sklypų individualiai statybai skyrimo.** Nariai: Š. Kakarieka, R. A. Račkauskas, O. Stankus, R. Paplauškas, D. Vaidachavičienė, A. Krioga, V. Matelis, D. Gesevičius, V. Krikščiūnas²⁹.

1990 m. birželio 28 d. – 1990 m. rugsėjo 13 d. buvo sudarytos šios laikinos deputatinės komisijos:

1. Laikinoji deputatinė komisija dėl sportinių įstaigų ir organizacijų reorganizavimo. Paskirti 9 deputatai – P. Rapševičius, S. Gabrielavičius, R. A. Račkauskas, R. M. Račkauskas ir kiti.

2. Laikinoji deputatų komisija prekybos mieste tvarkai peržiūrėti. Paskirti 6 nariai: Š. Kakarieka, B. Sutulas, A. V. Grėbliūnas, R. Kietytė ir kiti.

3. Komisija dėl 50 ir 100 rublių vertės kupiūrų keitimo. Paskirti 5 nariai: H. E. Veinšreideris, L. Bružas, B. Čeponytė, J. Gvazdauskas, L. J. Karolevičienė.

Panevėžio miesto mero ir kitų pareigūnų tvirtinimai

1990 m. balandžio 3 d. tarybos sesijoje buvo priimtas sprendimas viešai skelbti Panevėžio miesto mero rinkimus. Pagal Savivaldos pagrindų įstatymo 17 str. 1-3 punktą: 1. Merą renka taryba slaptu balsavimu tarybos įgaliojimų laikui ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės. 2. Mero teikimu taryba skiria mero pavaduotojus ir sekretorių (Savivaldos pagrindų įstatymas, 17 str. 1 punktas). 3. Meru, jo pavaduotojais, sekretoriumi gali būti ne jaunesni kaip 25 metų amžiaus Lietuvos TSR piliečiai, kurie turi aukštąjį išsilavinimą ir moka valstybinę kalbą. 4. Miesto meras kompetencijos ribose leidžia potvarkius ir kontroliuoja, kaip jie vykdomi³⁰.

²⁹ PMTS, p. 3–78.

³⁰ Savivaldos pagrindų įstatymas, 17 str., 2 punktas.

*Pirmoji Panevėžio miesto merė
Gema Lukoševičiūtė-Umbrasienė.
1990 m. PKM GEK 21988 F 4766.*

*Panevėžio miesto valdybos
sekretorė Irena Sabaliauskienė.
1990 m. Nuotrauka iš I. Sabaliaus-
kienės asmeninio albumo.*

Taigi Panevėžio miesto taryba, vadovaudamasi įstatymais, 1990 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 1-21 Panevėžio miesto mere slaptu balsavimu išrinko Sąjūdžio keltą kandidatę Panevėžio miesto LDT VK Kompleksinio vystymo skyriaus viršininę Gemą Lukoševičiūtę (dabar – Umbrasienė, g. 1958 m. Jai buvo skirtas 550 rublių mėnesio atlyginimas, 1991 m. kovo 14 d. nustatytas 800 rub. mėnesio atlyginimas).

1990 m. balandžio 26 d. tarybos sesijoje buvo patvirtinti merės pavaduotojai:

1. Ekonomikos reikalams – Egidijus Žukauskas (skirtas 500 rub. mėnesio atlyginimas, 1991 m. vasario 14 d. nuspręsta atleisti iš pareigų dėl perkėlimo į kitą darbą. 1991 m. kovo 14 d. nustatytas 750 rub. mėnesio atlyginimas).

2. Miesto ūkio reikalams – Albertas Vaitelis (skirtas 460 rub. mėnesio atlyginimas. 1991 m. kovo 14 d. nustatytas 700 rub. mėnesio atlyginimas).

3. 1990 m. gegužės 17 d. Nr. 2-26 tarybos sprendimu Panevėžio miesto valdybos sekretore paskirta Irena Sabaliauskienė (skirtas 460 rub. mėnesio atlyginimas. 1991 m. kovo 14 d. nustatytas 600 rub. mėnesio atlyginimas. Dirbo iki 1991 m. gruodžio 5 d.).

1990 m. birželio 13 d. patvirtintas merės pavaduotojas kultūros ir švietimo reikalams. Juo tapo Saulius Varnas (paskirtas 420 rub. mėnesio atlyginimas. 1991 m. kovo 14 d. nustatytas 650 rub. mėnesio atlyginimas)³¹.

Panevėžio miesto valdybos skyrių formavimas

1990 m. balandžio 26 d. tarybos sprendimu Nr. 2-1, vadovaujantis Savivaldos pagrindų įstatymo 14 str. 1 punkto nuostata, Panevėžio miesto taryba nusprendė Panevėžio miesto LDT VK reorganizuoti į Panevėžio miesto valdybą³². Valdybos veikla buvo vykdoma pagal Savivaldos pagrindų įstatymo nuostatos 18 str. 3 punktą, kur pažymėta, kad miesto valdybos sprendimai įgyvendinami mero potvarkiais, o valdymo funkcijas konkrečiose srityse įgyvendina ir kiti padaliniai, kurių vadovus skiria ir atleidžia valdyba, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus.

Nuo 1990 m. balandžio 26 d. iki 1990 m. lapkričio 26 d. buvo formuojami valdybos skyriai. Skyrių vadovais buvo patvirtinti:

1. Krapas Antanas – Vidaus reikalų skyriaus viršininku;
2. Motekaitienė Aldona – Civilinės metrikacijos skyriaus vedėja;
3. Juozaitis Gediminas – Komunalinio ūkio skyriaus vedėju;
4. Ruzgys Gintaras – Butų ūkio valdybos viršininku;
5. Šlivinskas Algirdas – Kapitalinės statybos skyriaus vedėju;
6. Žumbakis Juozas – Kūno kultūros ir sporto skyriaus vedėju;
7. Graužinis Algimantas – valdybos vyr. architektu;
8. Kerbedis Gintaras – Kultūros skyriaus vedėju;
9. Gudas Kęstutis – Švietimo skyriaus vedėju;
10. Milašauskas Artūras – Sveikatos apsaugos skyriaus vedėju (patvirtintas 1990 m. lapkričio 23 d.);

³¹ PMTS, 1990 06 13, Nr. 2-46, p. 25.

³² PMTS, p. 13.

11. Bagdonavičienė Leontina – Socialinės rūpybos skyriaus vedėja;
12. Mikalauskienė Bronė – Prekybos ir komercijos skyriaus vedėja;
13. Zokaitienė Angėlė – Gyventojų užimtumo skyriaus vedėja;
14. Chomentauskienė Ona – Biudžeto ir finansų skyriaus vedėja;
15. Misiūnas A. – Ekonomikos skyriaus vedėju (nuo 1990 m. gruodžio 20 d.).

Miesto kalbininko, Ryšių su užsienio šalimis tarnybos ir Paminklų apsaugos skyriaus darbuotojų pavardės nenurodytos.

1990 m. lapkričio 22 d. sprendimu Nr. 3-36 pažymėta, kad Kalbos komisija sprendžia probleminius lietuvių kalbos klausimus dėl įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimų, vietovardžių ir viešųjų užrašų, kanceliariinių raštų ir kitos kalbos. Komisijos veiklą organizuoja miesto kalbininkė³³.

1990 m. gegužės 31 d. tarybos sprendimu Nr. 2-33 patvirtinti valdybos skyriai ir tarnyba:

1. Socialinės rūpybos skyrius;
2. Valstybinių pensijų ir pašalpų skyrius;
3. Šeimos ir nepilnamečių reikalų tarnyba;
4. Sveikatos apsaugos skyrius³⁴.

1990 m. gegužės 10 d. miesto tarybos sprendimu Nr. 2-21 į Kultūros, mokslo ir švietimo struktūrinį padalinį įėjo šie skyriai ir tarnybos:

1. Kultūros skyrius;
2. Švietimo skyrius;
3. Kūno kultūros ir sporto skyrius;
4. Architektūros ir urbanistikos skyrius;
5. Paminklų apsaugos tarnyba;
6. Miesto kalbininkas.

1990 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. 2-61 dėl Kultūros skyriaus įstaigų reorganizavimo nutarta pavesti miesto valdybai pervesti miesto Kultūros namus, Centrinę biblioteką, Kraštotyros muziejų, Dailės galeriją į valstybinės įmonės statusą.

³³ PMTS, p. 47.

³⁴ PMTS, 1990 05 31, Nr. 2-33, p. 21.

1990 m. gegužės 10 d. sprendimu Nr. 2-19 buvo sudarytas Miesto ūkio struktūrinis padalinys, į kurį įėjo:

1. Komunalinis ūkio skyrius;
2. Būtų ūkio valdyba;
3. Kapitalinės statybos skyrius³⁵.

1990 m. gegužės 17 d. miesto tarybos sprendimu Nr. 2-24 į Ekonomikos struktūrinį padalinį įėjo šie skyriai ir tarnybos:

1. Ekonomikos skyrius;
2. Biudžeto ir finansų skyrius;
3. Prekybos ir komercijos skyrius;
4. Gyventojų užimtumo skyrius;
5. Ekologinė tarnyba;
6. Ryšių su užsieniu tarnyba.

Buvo likviduota Panevėžio miesto prekybos valdyba³⁶. Nustatyta, kad Paminklų apsaugos tarnyba bus atskaitinga Panevėžio miesto tarybai³⁷. Reorganizuota Butų ūkio valdyba, įsteigiant valstybinę įmonę „Būtų ūkis“ ir sudarant Miesto ūkio struktūriniame padalinyje Butų teikimo ir keitimo skyrių³⁸. Likviduotas Gyventojų užimtumo skyrius. Jo funkcijos perduotos Ekonomikos skyriui. Likviduota Materialinio tiekimo tarnyba. Jos funkcijos perduotos Kapitalinės statybos skyriui³⁹.

1990 m. gruodžio 20 d. Panevėžio miesto tarybos sprendimu Nr. 3-56 reorganizuotas Panevėžio miesto valdybos Pensijų ir pašalpų skyrius į Valstybinę socialinio draudimo pensijų ir pašalpų įmonę prie Panevėžio miesto valdybos.

1991 m. sausio 10 d. miesto tarybos nutarimu Nr. 4-4 priimtas sprendimas dalinai pakeisti Panevėžio miesto valdybos ekonomikos padalinio struktūrą, reorganizuojant Ekonomikos skyriaus Ekologinę tarnybą į Ekologijos skyrių. Jo vedėju 1991 m. kovo 14 d. taryba patvirtino Vidmantą Kirsną⁴⁰.

³⁵ *Panevėžio miesto savivaldybė*, p. 107.

³⁶ *PMTS*, 1990 05 17, Nr. 2-24, p. 19.

³⁷ *Ten pat*, p. 107.

³⁸ *Ten pat*, p. 108.

³⁹ *Ten pat*, p. 108.

⁴⁰ *Ten pat*, p. 58, 69.

Kaip matome, per vienerius darbo metus buvo padėti pagrindai Panevėžio miesto tarybos ir Panevėžio miesto valdybos tolesniam darbui. Tačiau *Panevėžio miesto Tarybos reglamentas* buvo priimtas ir patvirtintas tik 1990 m. lapkričio 23 d. Tarybos sprendimu Nr. 3-33, o *Panevėžio miesto valdybos nuostatai* buvo patvirtinti 1991 m. sausio 24 d. Tarybos sprendimu Nr. 4-8.

Panevėžio miesto tarybos reglamentas. Panevėžio miesto valdybos nuostatai

1990 m. lapkričio 23 d. nutarimu Nr. 3-33 buvo priimtas *Panevėžio miesto tarybos reglamentas*, sudarytas iš 4 skyrių:

- I. Bendrieji nuostatai (1–2 str.);
- II. Tarybos sesija (3–18 str.);
- III. Tarybos sudėtis (19–45–58 str.);
- IV. Miesto valdyba (59–75 str.).

Pavyzdžiui, I skyr. 1 str. skelbė, kad Panevėžio miesto taryba yra Panevėžio miesto savivaldybės atstovaujamas valstybinės valdžios organas. Taryba savo veikloje vadovaujasi LR įstatymais ir šiuo reglamentu. II skyr. 3 str. skelbė, kad pagrindinė tarybos darbo forma yra sesija. Sesija – tai tarybos ir nuolatinių bei kitokių komisijų, deputatų grupių posėdžių visuma. 9 str. pažymi, kad tarybos posėdis yra teisėtas, jeigu jame dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai tarybos deputatų. 14 str. rašoma, kad sesijoje paprastai balsuojama atvirai, jei kitokios balsavimo tvarkos nenumato įstatymai ir šis reglamentas. Ypač svarbiais klausimais gali būti vardinis balsavimas. Slaptą ir vardinį balsavimą organizuoja balsų skaičiavimo komisija. 15 str. rašoma, kad tarybos sprendimai priimami posėdyje dalyvaujančių tarybos deputatų balsų dauguma, kai yra kvorumas, arba visų tarybos deputatų dauguma, išskyrus atvejus, kai kitaip numatyta įstatymo. 16 str. rašoma, kad tarybos sprendimus pasirašo tarybos pirmininkas, jam nesant – pavaduotojas. III skyr. 19 str. skelbia, kad tarybos pirmininkas atstovauja tarybai santykiuose su valstybės organais, visuomeninėmis organizacijomis, judėjimais, kitais kolektyvais ir piliečiais. 23 str. pažymi, kad kandidatus į tarybos pirmininko pareigas gali siūlyti visi tarybos deputatai. Jeigu iškelti daugiau kaip du kandidatai į tarybos pirmininko pareigas, išrinktu

laikomas tas, už kurį balsavo daugiau kaip pusė deputatų, dalyvaujančių tarybos sesijoje (31 str.). Slapto balsavimo rezultatus tvirtina taryba (36 str.). Tarybos darbą organizuoja tarybos prezidiumas. Prezidiumas yra nuolat veikiantis tarybos organas, atskaitingas jai už savo veiklą ir vykdamas įstatymų nustatytas funkcijas bei tarybos pavedimus (40 str.). 46 str. apibrėžė deputatų sudarytų laikinų ir nuolatinių komisijų pareigas ir atsakomybę. Komisijos padeda įgyvendinti tarybos sprendimus, kontroliuoja, kaip savivaldybės teritorijoje esančios įmonės, įstaigos ir organizacijos vykdo įstatymus ir tarybos sprendimus. Deputatinės komisijos ruošia tarybos sprendimų projektus, gali priimti rekomendacijas ir pasiūlymus visiems valstybiniais ir visuomeniniams organams, įmonėms ir organizacijoms bei pareigūnams savo veiklos klausimais. Šie organai ir pareigūnai privalo apsvarstyti deputatų komisijos rekomendacijas ir pasiūlymus ir atsakyti per 10 dienų. IV skyriaus 59 str. apibrėžė, kad Panevėžio miesto valdyba yra kolegialus valdymo organas, jį kurį įeina miesto meras, jo pavaduotojai, sekretorius ir nariai. Miesto valdybos darbą organizuoja ir posėdžius šaukia miesto meras (str. 63). Valdybos skyrių ir kitų padalinių vadovus skiria ir atleidžia valdyba, tvirtina taryba. Kandidatūras pateikia miesto meras. Prieš balsavimą kandidatai pateikia savo veiklos programas ir atsako į deputatų klausimus. Komisijos, kurių posėdžiuose buvo svarstomos kandidatūros, pateikia savo išvadas (75 str.)⁴¹.

1991 m. sausio 24 d. Panevėžio miesto tarybos nutarimu Nr. 4-8 buvo patvirtinti Panevėžio miesto valdybos nuostatai, susidedantys iš 7 skyrių:

I. Bendrieji nuostatai – 1–5 str. (1. Valdybos sudarymo tvarka; 2. Valdybos skyriai ir padaliniai; 3. Pagrindiniai miesto valdybos veiklos principai; 4. Miesto valdybos atsakomybė ir atsiskaitomybė; 5. Miesto valdybos teisė atsistatydinti);

II. Miesto valdybos teisės ir įgaliojimai;

III. Vadovavimas skyriams ir kitiems pavaldiems organams iš 2 str. (1. Miesto valdyba; 2. Miesto valdybai pavaldžių organų kontrolė);

⁴¹ *PMTS*, p. 40–46.

- IV. Miesto valdybos veiklos kontrolė;
- V. Miesto valdybos darbo organizavimas;
- VI. Miesto valdybos sekretoriatas;
- VII. Miesto valdybos depolitizavimas.

Pavyzdžiui, miesto valdybos nuostatuose rašoma, kad miesto merą Panevėžio miesto taryba renka slaptu balsavimu tarybos įgaliojimų laikui. Miesto mero teikimu taryba skiria mero pavaduotojus ir sekretorių (I skyr., 1 punktas). Valdymo funkcijas konkrečiose srityse įgyvendina valdybos skyriai ir kiti padaliniai tarybos jiems nustatytos kompetencijos ribose. Valdyba skiria ir atleidžia skyrių ir kitų padalinių vadovus, kuriuos tvirtina taryba (I skyr. 2 punktas). Miesto valdyba apie savo darbą atsiskaito miesto tarybai ne rečiau kaip kartą per metus (I skyr., 4 punktas). Miesto valdyba turi teisę pareikšti miesto tarybai apie savo atsistatydinimą, jeigu mano negalinti vykdyti savo programos. Miesto merui atsistatydinus, visa miesto valdyba grąžina savo įgaliojimus. Atsistatydinusi valdyba vykdo savo pareigas tol, kol bus sudaryta nauja miesto valdyba (I skyr. 5 punktas). Miesto valdyba pagal tarybos jai suteiktus įgaliojimus rengia miesto ekonominės ir socialinės raidos pagrindines kryptis, ilgalaikes programas ir prognozes, nustato socialinės veiklos prioritetus ir teikia juos tvirtinti miesto tarybai ir t. t. (II skyr.). Miesto valdyba vadovauja valdybos skyrių ir komisijų darbui, už jų veiklą atsakingas yra meras, jo pavaduotojai, sekretorius, miesto valdybos ar mero skiriamas skyriaus vadovas arba atskirais atvejais kitas asmuo (III skyr.). Valdybos, jos skyrių vadovų ir pareigūnų sprendimus gali panaikinti miesto taryba. LR Vyriausybė gali sustabdyti ar užprotestuoti mero ir valdybos sprendimus (IV skyr.). Valdybos posėdžiai yra teisėti, jei juose dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai valdybos narių. Valdybos sprendimai įgyvendinami mero potvarkiais (V skyr.). Valdybos ir jos skyriuose negali būti kuriamos ir veikti politinės partijos ir judėjimai (VII skyr.)⁴².

⁴² *Ten pat*, p. 59–61.

Išvados

1988–1989 metai ženklino Lietuvos pereinamąjį laikotarpį nuo totalitarizmo iki demokratijos. Sovietų Sąjungos prezidento Michailo Garbačiovo paskelbta viešumo ir persitvarkymo politika sudarė sąlygas tautiniam išsivadavimui iš totalitarizmo. Lietuvoje gimęs Sąjūdis ženklino įvykių raidą:

1. Susilpnėjo valstybės prievartos ir kontrolės pančiai;
2. Atsirado pasirinkimo laisvės galimybės;
3. Ekonomikoje šalia valstybinio sektoriaus formavosi privataus kapitalo užuomazgos – kooperatyvai;
4. Šalia vyravusios vienintelės LKP atsirado opozicinis judėjimas Sąjūdis;
5. Atsikūrė Lietuvos socialdemokratų ir Lietuvos demokratų partijos;
6. Kūrėsi visuomeninės organizacijos, judėjimai – Žaliųjų judėjimas, Jedinstvos judėjimas ir kiti.

1990 m. vasario 12 d. priimtas LR Vietos savivaldos pagrindų įstatymas apibrėžė vietos savivaldos teises ir pareigas. Panevėžio miesto visuomenės išrinkti deputatai formavo vietos valdžios organus. Slaptu balsavimu Panevėžio tarybos pirmininku buvo išrinktas istorikas Gintaras Šileikis, Panevėžio miesto mere – ekonomistė Gema Lukoševičiūtė (dabar – Umbrasienė). Per trumpą laiką buvo padėti pagrindai Panevėžio miesto tarybos ir Panevėžio miesto valdybos tolesniam darbui. Tačiau *Panevėžio miesto tarybos reglamentas* buvo priimtas ir patvirtintas tik 1990 m. lapkričio 23 d. tarybos sprendimu Nr. 3-33, o *Panevėžio miesto valdybos nuostatai* buvo patvirtinti 1991 m. sausio 24 d. tarybos sprendimu Nr. 4-8.

Nuo 1990 metų kovo iki 1991 metų kovo iš biudžeto buvo perskirtyta per 5 374 319 rublių. 1991 m. kovo 28 d. tarybos sprendimu Nr. 4-30 buvo įsteigta Panevėžio fotografijos galerija ir Panevėžio lėlių vežimo teatras. Teatro direktoriumi paskirtas režisierius Antanas Markuckis.

Nuoširdžiai dėkoju Panevėžio miesto savivaldybės tarybos sekretoriato vyr. inspektorei Janinai Švedavičienei, LR Seimo nariui Algiiui Rimui ir kitiems